

2021-04-28

TJÄNSTESKRIVELSE
Dnr ÄLN 2021/81

Äldrenämnden

Riktad satsning på anhörigstöd samt för att motverka ofrivillig ensamhet för äldre

Förslag till beslut

Äldrenämnden beslutar om att införa insatsen väntjänst i projektform samt att arrangera temadagar för anhöriga under 2021. Det ingår i projektet att se över möjligheten för civilsamhället att starta upp en sk väntjänst.

Sammanfattning av ärendet

Anhöriga står för en betydande del av omsorgen och vården av närstående. Utifrån det senaste årets utmaningar med isolering och mindre aktiviteter är behovet av uppmuntran och en extra guldkant i tillvaron särskilt stort hos anhöriga.

I budgeten för 2021 gjordes en särskilt riktad satsning på stöd till anhöriga och att motverka ofrivillig ensamhet. Äldreenhetens förslag är att medlen ska användas till en väntjänst samt att ordna temadagar som inbjuder till samvaro mellan anhöriga. Genom väntjänsten får anhöriga möjlighet till egentid samtidigt som väntjänsten träffar den närstående för sociala och meningsfulla aktiviteter. Väntjänsten kan även träffa äldre som upplever ofrivillig ensamhet. Väntjänst blir inte en biståndsbedömd insats och skiljer sig från avlösning. Insatsen införs i projektform under 2021.

I budgeten för 2021 gjordes en riktad satsning till anhöriga och att motverka ensamhet. Satsningen omfattar 1 miljon kronor. Utifrån detta har äldreenheten fått i uppdrag att utreda samt ta fram förslag på hur medlen bäst kan användas.

Anhöriga står för en betydande del av omsorgen och vården av närstående. Omsorgsgivande påverkar anhörigas livskvalitet beroende på omsorgens omfattning. Behovet av en extra uppmuntran och guldkant i tillvaron uttrycks av föreningar, utförare och biståndshandläggare som särskilt stort nu under pågående pandemi. Flera anhöriga har pausat korttidsvård för sina närstående på grund av smittorisk. Många verksamheter, bland annat pensionärsföreningarna, har pausat flera av sina aktiviteter. Röda Korset och kyrkans volontärer har hjälpt till med de mest basala behoven genom leverans av mat- och apoteksvaror. Anhörigcenter, de fysiskt stängda dagverksamheterna och föreningar som exempelvis Äldrekontakt har erbjudit stödsamtal via telefon. Behovet av stöd till anhöriga för att tillgodogöra sig återhämtning är inte tillräckligt, särskilt med tanke på den långa period som pandemin pågått.

Det finns också ett stort behov av social samvaro för ensamstående och isolerade seniorer.

Behovsinventering – stöd till anhöriga

Intervjuer med biståndshandläggare, anhörigstöd i kommunen och anhöriga har gjorts. Den sammantagna bilden som framträder ur genomförd behovsinventering är vikten av ett stöd till närstående som den anhörige känner tillit och trygghet till. Det finns tre centrala punkter:

- Tiden behöver vara anpassningsbar för den anhöriga
- Att samma person återkommer till den närstående, särskilt för personer med kognitiv sjukdom
- Att den närstående upplever stödet som attraktivt

När idén om anhörigstöd med guldkant testades bland anhöriga mottogs det mycket positivt, med kommentarer som ”Tänk, då skulle jag verkligen kunna vara ledig, på riktigt!”.

I nuläget finns följande typer av avlastning och stöd i Nacka kommun:

- **Avlösning** innebär att en anhörig, som vårdar sin närstående, får möjlighet att utöva egna aktiviteter och att avlösaren tillfälligt tar över omsorgen. Avlösning utförs av hemtjänstanordnare och innebär förutom tillsyn även viss omvårdnad så som hjälp vid toalettbesök. Anordnare erbjuder tjänster klockan 07.30 - 22.30 samtliga dagar under året och kan även ske vid andra tidpunkter. Avlösningen är kostnadsfri för personer över 65 år.
- **Dagverksamhet** ger de äldre som bor hemma stimulans och en sysselsättning på dagtid. Anhöriga får också avlösning under tiden. Dagverksamhet är öppen på vardagar och innebär; regelbundna aktiviteter i gemenskap med andra, hjälp med den personliga omvårdnaden, viss träning av arbets- eller fysioterapeut i grupp eller individuellt. Dagverksamhet är en biståndsbedömd insats.
- **Korttidsvård innebär att en närstående bor under en kortare period på ett korttidshem.** Det finns avlösning i olika former för närstående som vårdar en anhörig. I första hand ges avlösning genom hemtjänst, avlösning i hemmet, dagverksamhet och omvårdnadsbidrag. Om dessa insatser inte är tillräckligt kan korttidsboende komma ifråga. Normalt beviljas korttidsboende en till två veckor.
- **Anhörigcenter** bedriver **anhörigstöd** genom anhörigkonsulentens aktiviteter, uppsökande verksamhet samt demenssjuksköterskans verksamhet. Genom digitala träffar via läsplattor, telefonmöten,

stödsamtal via telefon/promenad får anhöriga hjälp. Anhörigcenter skapar arenor för anhöriga att ge varandra stöd.

För att få ta del av en biståndsbedömd insats så är det kunden själv om behöver göra en ansökan. Det kan ibland vara svårt då kunden saknar sjukdomsinsikt eller då den anhöriga har ett motstånd till att ta emot biståndsbedömd hjälp.

Omvärldsbevakning – anhörigstöd och väntjänst

Enligt Socialtjänstlagen 5 kapitlet 10§ ska nämnden erbjuda stöd för att underlätta för personer som vårdar en närstående som är äldre. Anhörigstödet skiljer sig mellan kommuner i Sverige. Vanligast är att en kommun har anhörigkonsulenter liknande Nacka kommuns Anhörigcenter.

Flera kommuner anordnar även anhörigdagar eller arrangerar särskilda aktiviteter under den nationella anhörigveckan. Anhörigdagar kan vara föreläsningar, dagkollo, studiecirkel med mera.

Flera kommuner erbjuder väntjänst i samverkan med civilsamhället, i egen regi eller via ett företag. Sammantaget är väntjänst olika typer av stöd till seniorer som bor hemma och det handlar oftast om hembesök för leverans av matkasse, följeslagning vid olika ärenden som till Apotek, vårdcentral eller promenadstöd.

Enhetens bedömning

Äldre-enhetens förslag är att införa väntjänst i projektform under 2021 samt ordna temadagar som inbjuder till samvaro mellan anhöriga. Äldre-enheten har haft kontakt med tre av de aktörer i civilsamhället som är aktiva i Nacka kommun gällande förslaget. Alla tre aktörer uttryckte stor förståelse för behovet, och särskilt nu under pandemin när allt fler har fått sina vaccinationer. Alla var positiva till väntjänst-idén, men ingen av aktörerna hade kapacitet i sina verksamheter för att kunna starta upp en väntjänst nu.

Äldre-enheten bedömer att Valfärd samhällsservice är de som har störst möjlighet att genomföra uppdraget. Anhörigcenter skulle då få ett tilläggsuppdrag att genomföra projektet väntjänst samt temadagarna som komplement till befintligt uppdrag med anhörigstöd under 2021. Väntjänsten och temadagarna skulle även kunna fungera som en ingång för seniorer till att ta emot annat stöd om det finns behov av det. Det är viktigt att följa upp projektet. Utifrån resultatet fortsätter äldre-enheten dialogen med civilsamhället och undersöker förutsättningarna för att starta upp en väntjänst som utförs av volontärer.

Väntjänst – förslag på utformning

Väntjänst riktar sig till personer som är 65 år eller äldre oavsett om de har insatser från äldre-nämnden eller inte. Väntjänst ger inte någon form av omsorg utan är enbart ett socialt stöd till den närstående. Det skiljer sig därmed från avlösning som är en biståndsbedömd insats och som beviljas till personer som har behov av omsorg (se ovan).

Anhöriga kan vara make/maka, sambo/särbo, vuxna barn eller annan viktig person i personens liv. En väntjänst kan även vända sig till andra årsrika Nackabor som upplever ensamhet.

När väntjänst kommer hem till eller möter senioren erbjuds en meningsfull aktivitet. Det kan vara fika, minnesträning, spela spel, promenad, ett litet träningspass, bakning. Den anhörige får då egen tid som hen kan använda utifrån individuella behov och önskemål.

För nackabor som upplever ensamhet kan väntjänsten även följa med till öppen mötesplats eller andra aktiviteter i syfte att bryta isolering.

Temadagar med guldkant för anhöriga

För att möjliggöra det där lilla extra, något med "guldkant" för anhöriga, är enhetens förslag att under hösten arrangera temadagar med guldkant för anhöriga. Temadagarna skulle arrangeras i en fin miljö med meningsfulla aktiviteter som inbjuder till inspiration, återhämtning och samvaro mellan anhöriga. Förslaget är att de arrangeras på en konferensanläggning/kursgård under en heldag med måltider och meningsfulla aktiviteter däremellan. Flera temadagar kan arrangeras så att vi når flera deltagare.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget finansieras inom befintlig tillfällig satsning. Eventuellt kan antalet beviljade timmar för kunder som har beslut om avlösning öka i samband med att en anhörig deltar på en temadag. Äldreenheten bedömer att fortsatt satsning på längre sikt är önskvärt förutsatt att äldregruppen fattar beslut om fortsatt finansiering i samband med mål och budget för 2022.

Konsekvenser för barn

Förslaget medför inga direkta konsekvenser för barn under 18 år. Men barn, både vuxna barn och barnbarn i olika åldrar kan vara anhöriga till äldre personer. Omsorgsgivande påverkar livssituationen beroende på omsorgens omfattning. Det kan påverka möjligheterna att förvärvsarbeta och därmed också den ekonomiska situationen. Påverkan på ekonomin kan även öka i takt med att omsorgsinsatserna ökar.

Ellinor Egefors
Enhetschef
Äldreenheten

Gabriella Nyhäll
Kvalitetsutvecklare
Äldreenheten, Kvalitet och stöd